

SzocKafé, 2005. június 7. Az állami és a nonprofit szervezetek együttműködéséről

A Szociális Szakmai Szövetség SzocKafé sorozatának keretében 2005. júniusában az állami és a nonprofit szervezetek együttműködéséről, az állami és önkormányzati feladatellátásban való nonprofit részvétel akadályairól beszélgettünk. Vitaindító előadók voltak: Dr. Bíró Endre, jogász, Jogismeret Alapítvány és Kinyik Margit irodavezető, Szocio East Egyesület. A beszélgetést Márton Izabella vezette.

Kinyik Margit röviden bemutatta a Szocio East Egyesületet, elmondta, hogy számos kutatást is végeztek az elmúlt időszakban. Egy közelmúltban végzett kutatás eredményeit osztotta meg a jelenlévőkkel, amely nem elsősorban jogi-, sokkal inkább szociológiai szempontból vizsgálta meg az ellátási szerződések helyzetét Magyarországon. A civil szektor szolgáltatásokban, közfeladatokban való részvételének vizsgálata volt a fő cél, az ellátási szerződéseket önkormányzati szinten vizsgálták. Az országos szintű, öt megyére kiterjedő vizsgálat során inkább arra voltak kíváncsiak hogyan működnek „belülről” a szerződéses kapcsolatok, mi jellemzi a civil szervezeteket ebben a sajátos helyzetben. Az önkormányzati kérdőíveken keresztül kerültünk kapcsolatba a vizsgálni kívánt civil szervezetekkel vagyis nyolcvanhat olyan civil szervezethez amelynek volt ellátási szerződése a települési önkormányzattal. Az interjúk alapja egy-egy ellátási szerződés volt, mintegy húsz ellátási szerződést jelöltünk és az érintett felekkel készítettünk interjút, amelyekből húsz esettanulmány készült – mondta.

A kutatás legfőbb eredményei között említődött meg, hogy a KSH adataihoz képest nincs eltérés, ugyanazon tendenciák folytatódnak, melyeket már 1996-tól kezdődően is érzékelhettünk. A szerződéses kapcsolatok leginkább az oktatási- a közművelődési feladatok és a szociális ellátás területére korlátozódnak. Viszonylag kevesebb az ellátási szerződés a foglalkoztatás, az egészségügy és a környezetvédelem területén. A KSH adatai azt mutatják, hogy az ellátási szerződések leginkább vidéken, kis településeken kötődnek, a kutatás rácsáfolta erre és mindinkább azt mutatta meg, hogy ez egy városi jelenség. Az eltérés természetesen a fogalmi különbözőségekkkel illetve a civil szférával kapcsolatos félreértésekkel is magyarázható. Minél kevésbé függ az állami bevételektől egy önkormányzat, annál gyakoribb az ellátási szerződés azon a településen, és annál nagyobbak az összegek is amelyekre szerződést kötnek. A vizsgált szerződések negyvenöt százalékát független civil szervezetekkel kötötték, amely Kinyik Margit véleménye szerint jó aránynak mondható. A kérdőívben nagyon sok attitűdmérő kérdés szerepelt. Nagyon pontosan kirajzolódnak a civil szektorral kapcsolatos sztereotípiák, melyeket mindannyian jól ismerünk... Az önkormányzatok azért szeretnék direkt módon maguk ellátni a kötelező feladataikat, a szolgáltatásban nagyobb biztonságot látnak, másodlagos érvként teszik hozzá azt, hogy közvetlenül tudják irányítani az adott intézményt, illetve az önkormányzatok tartanak attól, ha a civil szervezet nem tudja ellátni a feladatot vagy ha szeretné visszaadni azt, akkor az önkormányzatnak nagy energiájába kerül annak megteremtése. Az előnyök között pedig alapvetően szakmai- és pénzügyi érveket hoznak fel, úgy vélik hogy a szolgáltatás színvonalában emelkedés fog bekövetkezni, rugalmasabb, szükséglet-orientáltabb és költséghatékonyabb lesz. Az ellátási szerződések megkötését általában az önkormányzatok kezdeményezik, ezt a civil szervezetek vezetőivel készült interjúk némileg megcáfolják... A civil szervezetek szervezeti forma szerinti megoszlása túlnyomórészt leköveti a KSH adatait. A szervezetek hatókörét tekintve általában azt gondolnánk, hogy az ellátási szerződésekre helyi szervezetek jelentkeznek, nos ez nem így van mert nagy eséllyel kerülnek a képbe a regionális- illetve az országos hatókörű szervezetek. Érdekes volt látni azt is, hogy mi kell ahhoz, hogy egy civil szervezet ellátási szerződést kössön miféle háttér kell ahhoz, hogy ilyen felelősségteljes kapcsolatra lépjen- vetette fel Kinyik Margit. Az láttuk, hogy ezek a szervezetek sokkal jobb infrastrukturális és humán erőforrásbeli adottságokkal bírnak, mint általában a nonprofit szervezetek. Az ellátási szerződéssel rendelkező civil szervezeteket az önkormányzat is támogatja, de általában nem pénzeszközökkel: adják az épületet, a technikai eszközöket, gépjárművet.

A megkérdezett civil szervezetek többsége úgy véli, hogy elsősorban a szakmaiságuk miatt kötött velük az önkormányzat szerződést. A szerződést kötő civilek kiválasztása esetén nem nyom a latba az, hogy a szervezetnek vannak-e finanszírozási problémái. A civil szervezetek leginkább a pénzeszközökkel elégedetlenek. A civil szervezetek forrás-szerkezetében egyre inkább dominál az önkormányzati támogatás és visszaszorultak az egyéb támogatások. Egy mítosz az, hogy az ellátási szerződések következtében a civil szervezetek forrásteremtő képessége javul, annak következtében,

hogyan a szervezet átvesz egy feladatot és vélhetőleg arra még több forrást tud majd szerezni – ezt Kinyik Margit a Szocio East kutatása alapján hamisnak látja.

A kutatás vizsgálta még azt a kérdést is, hogy mennyiben nő a civil szervezet érdekérvényesítő képessége az önkormányzattal kötött ellátási szerződés kapcsán. Sajnos, a szervezetek jelentős része nem kerül jobb pozícióba az önkormányzattal szemben, az egyfajta pénzügyi függőségen túl gyakran általában is függő helyzetben érzik magukat ezek a civil szervezetek. Úgy érzik, hogy sokszor olyan helyzetben is látható egyfajta kontroll amikor erre nem lenne mód.

Dr. Bíró Endre, jogász, Jogismeret Alapítvány képviselőjében egy általuk végzett kutatás eredményeit ismertette., amelynek során azt vizsgálták, hogy az állami- önkormányzati feladatellátásban való részvételnek milyen jogi akadályai vannak. Az eredmények azt mutatták, hogy az egész államháztartási rendszer működése nem kedvez az állami- önkormányzati feladatellátásban való részvételnek. Felismertük, hogy miután az államháztartás, az állami, önkormányzati intézmények feladatellátását az intézmények működtetésének logikáján keresztül biztosítja, ez a helyzet a feladatellátás minőségének javítását nem szolgálja. Ezért tapasztalható az a jelenség, hogy az intézmények nem érdekeltek abban, hogy a maguk működésének minőségét javítandó bevonjanak egyesületeket, alapítványokat. A mindent vagy semmit elve érvényesül – vagy egész intézmény működtetését átvállalják az egyes civil szervezetek, vagy pedig nem jön létre ilyen együttműködés. Ennek legfőbb okát dr. Bíró Endre abban látja, hogy nincsenek meg azok a jogi formák és finanszírozási feltételek amelyek a rész feladatellátást ösztönöznék. A problémának az egyik gyökere véleménye szerint az, hogy ameddig a feladatellátás minőségét nem méri az állami- önkormányzati szektor, hanem az intézmény működtetés, fenntartás önmagában jelenik meg feladatellátásként, addig a minőséget és hatékonyságot javító nonprofit közreműködésnek nem lesz értéke.

A beszélgetésen számos civil szervezet képviselője jelent meg és igazán érdekes példákat hallhattunk mindazon problémákra, amelyeket a bemutatott két vizsgálat felvetett.

Bujdosó Judit